



## Research Article

Vol. 30, No. 24, Fall-Winter 2023, p. 129-142

**Economic Interpretation of Subsidiary Units Nature and Efficient Access to the Parent Company****(Comparative Study in United States, England and Iran)**M. Haghghatjoo<sup>1\*</sup> 

1- Assistant Professor, Department of Law, Islamic Azad University of Rasht, Rasht, Iran

(\*- Corresponding Author Email: [Haghghatjommehdi@yahoo.com](mailto:Haghghatjommehdi@yahoo.com))

Received: 25 October 2023  
Revised: 9 January 2024  
Accepted: 17 February 2024  
Available Online: 17 February 2024

**How to cite this article:**

Haghghatjoo, M. (2023). Economic Interpretation of Subsidiary Units Nature and Efficient Access to the Parent Company (Comparative Study in United States, England and Iran). *Encyclopedia of Economic Law Journal*, 30(24): 129-142.

(In Persian with English abstract).

<https://doi.org/10.22067/economlaw.2024.83094.1286>

**1- INTRODUCTION**

Nowadays, the main concern in commercial markets is to increase the desired level of attractiveness (efficiency) in economic interactions. Attractiveness or efficiency in business interactions refers to achieving interactions at a level that results in the desired profit for the entities involved, meets consumer needs, and ultimately improves the performance of commercial markets. The same concern applies to commercial ownership as well.

Acquiring a majority stake in other units by the owning company (parent company), who will have behavioral compliance with these units (subsidiary units), should be done at a level that is commercially efficient. In this regard, subsidiary unit operations should follow the parent company's orders. Pursuing the parent company and neglecting the identity of the subsidiary units with the mentioned objectives (the necessity of market efficiency) will lead to conflict. Therefore, ignoring the identity of subsidiary units and having direct access to the parent company will reduce the economic potential available in that market and decrease the efficiency index.

In the face of this situation, the main question is what approach should be taken to cross the subsidiary units and gain access to the parent company without causing damage to the efficiency index of the market. In other words, what strategy should be employed to prevent neglecting the existence of subsidiary units and pursuing the parent company from leading to a reduction in the economic potential of the market?

First of all, it should be noted that there are extensive studies on the possibility (or even impossibility) of crossing the legal personality of subsidiary units. In view of the existing records, the investigation of the "corporate veil piercing theory" and the feasibility of accepting its foundations in Iranian law will not be the subject of this study. On the other hand, what is felt more than anything else is the presentation of an economic model to achieve desirable access to the parent company. Among the studies conducted, no research was found that applied an economic approach with an emphasis on the efficiency index to access the parent company.

**2- PURPOSE**

Therefore, the main objective of this study is to propose an efficient and economic model for desirable access to the parent company. A model that, while having an economic strategy, provides the market efficiency in a way that does not harm the existing potential. Consequently, further studies on this issue are necessary.



### 3- METHODOLOGY

To achieve this goal, we will first analyze the relationship between the parent company and the subsidiary units. Then, with the aim of presenting an efficient model to increase economic performance, we will examine other countries' approaches regarding the limits of the parent company's responsibility. The method that will assist us in this article is descriptive, analytical, and comparative.

### 4- CONCLUSION

Ownership of commercial companies will only lead to utilization if economic interpretation is applied in relation to the subsidiary units and access to the parent company. In this regard, policies governing commercial ownership must be based on relevant performance indicators. Therefore, not only must an economic interpretation be applied in the relationship between subsidiary units and the parent company, but also access to the parent company must be pursued in a way that does not reduce the available capacity in commercial markets due to the activities of the subsidiary units.

When it comes to commercial ownership, it can be claimed that the market has used all its capacity so that subsidiary units, as the parent company, can have independent identity and enjoy all the rights and obligations of commercial enterprises. In this case, it can be claimed that the market has used all its capacity. Based on this, it is also essential in pursuing the parent company that the independent identity of the subsidiary units is not compromised. Only then can all the capacities of the ownerships be utilized. As a result, in order to access the parent company by passing through the subsidiary units, a basis for interpretation should be provided so that the identity of the subsidiary units remains intact.

The English theory of abuse of structure provides an economic approach to the relationship between the parent company and the subsidiary units. This approach allows the authorities to pursue the parent company without ignoring the legal entity of the subsidiary units. Therefore, it does not harm the capacity of commercial markets anymore.

This approach can be significant for our country; however, it should be accepted that absolute adaptation from current regulations in England may not be suitable due to some of their shortcomings. It should be acknowledged that previous regulations in that country were more economically effective in dealing with ownerships. Therefore, it seems that in future amendments, Article 332 of the British Trade Law of 1948 could be a more suitable model for our country than current regulations in England.


**Keywords:** Behavioral Dependence, Structural Independence, Abuse of Structure, Economic Access.

## مقاله پژوهشی

دوره ۳۰، شماره ۲۴، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۱۴۲-۱۲۹

## تفسیر اقتصادی ماهیت واحدهای تابع و شیوه مطلوب دسترسی به شرکت مادر

## (مطالعه تطبیقی در حقوق آمریکا، انگلستان و ایران)

مهدی حقیقت جو<sup>۱\*</sup> 

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۸

دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳

## چکیده

تعدیات واحدهای تابع چنانکه با دستورات مستقیم شرکت مادر باشد، تعقیب آن شرکت را ایجاب می‌نماید. بر این اساس در چنین مصادیقی، دسترسی مستقیم به شرکت مادر و تعقیب آن را باید ضرورتی اساسی دانست. باوجود این شایسته آن است که گذار از واحدهای تابع (عبور از شخصیت آنان) و تعقیب مستقیم شرکت مادر با رویکردی اقتصادی صورت گیرد. به عبارت دیگر دسترسی به شرکت مادر نباید منجر به تنزل ظرفیت‌های موجود در بازار شود. تعقیب شرکت مادر چنانکه با نادیده‌انگاشتن هویت واحدهای تابع باشد، ظرفیت‌های موجود در آن بازار را کاهش خواهد داد. این وضعیت لاجرم به تنزل شاخص بهره‌وری آن بازار منتهی خواهد شد. از این‌رو در روابط میان واحدهای تابع با شرکت مادر، باید تفسیری اقتصادی را حاکم نمود. در این خصوص تفسیری را باید اقتصادی دانست که با عبور از واحدهای تابع و دسترسی به شرکت مادر، شاخص‌های مربوط به بهره‌وری با کاهش همراه نشود. حراست از بهره‌وری مستلزم آن بوده که در تعقیب شرکت مادر، تفسیری به کارگرفته شود که با اعمال آن؛ ضمن تثبیت هویت واحدهای تابع، شخصیت آنان مخدوش نشود. در نتیجه دسترسی به شرکت مادر باید بر مبنای اراده باطنی واحدهای تابع تفسیر گردد. در این صورت مواجهه با شرکت مادر از طریق تفسیر اراده باطنی واحدهای تابع صورت خواهد گرفت و تعقیب شرکت مادر دیگر به تنزل شاخص‌های مربوط به بهره‌وری آن بازار منتهی نخواهد شد.

**کلیدواژه‌ها:** وابستگی رفتاری، استقلال ساختاری، سوء استفاده از ساختار، دسترسی اقتصادی.

طبقه بندی JEL: H23, D63, D61, D53

<sup>۱</sup> استادیار گروه حقوق، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.  
(نویسنده مسئول: [Haghighatjommehdi@yahoo.com](mailto:Haghighatjommehdi@yahoo.com))

## مقدمه

به شاخص بهره‌وری بازار لطمه‌ای وارد نشود؟ به عبارت دیگر چه راهبردی را باید بکار گرفت تا در پی آن، گذار از واحدهای تابع و تعقیب شرکت مادر به کاهش ظرفیت‌های اقتصادی بازار منتهی نشود؟

پیش از هر چیز باید افزود که در رابطه با امکان (و یا حتی عدم امکان) عبور از شخصیت حقوقی واحدهای تابع، پژوهش‌های ارزنده‌ای موجود است (Hunter, 2006: 100-105). نظر به سوابق متعدد در این خصوص، بررسی «تئوری عبور از حجاب شرکت»<sup>۲</sup> و امکان‌سنجی پذیرش مبانی آن در حقوق ایران، موضوع پژوهش حاضر نخواهد بود. در مقابل (با فرض پذیرش تئوری مذکور) آنچه خلاء آن بیش از هر چیز احساس می‌شود، ارائه الگویی اقتصادی به منظور دسترسی مطلوب به شرکت مادر (با توجه به شاخصه‌های مربوط به بهره‌وری) است. در میان مطالعات صورت گرفته، پژوهشی که نگرشی اقتصادی با تأکید بر شاخص بهره‌وری را جهت دسترسی به شرکت مادر اعمال نماید؛ یافت نمی‌شود. بر این اساس هدف اصلی این پژوهش، پیشنهاد الگویی کارآمد، به منظور تفسیر اقتصادی هویت واحدهای تابع و دسترسی مطلوب به شرکت مادر است. الگویی که ضمن برخورداری از راهبردی اقتصادی، بهره‌وری بازار را به‌گونه‌ای تأمین نماید که خدشه‌ای به ظرفیت‌های آن وارد نشود. در نتیجه مطالعات بیشتر در این موضوع ضروری خواهد بود.

جهت نیل بدین مقصود، ابتدا به تحلیل پیرامون رابطه میان شرکت مادر با واحدهای تابع خواهیم پرداخت. سپس با هدف ارائه الگویی کارآمد جهت افزایش بهره‌وری اقتصادی، رویکرد دیگر کشورها را در رابطه با حدود مسئولیت شرکت مادر بررسی خواهیم نمود. شیوه‌ای که ما را در این مقاله یاری خواهد نمود، روش توصیفی، تحلیلی و تطبیقی است.

## ۱. نگرش اقتصادی بر تملک‌ها و تفسیر اقتصادی روابط میان شرکت مادر با واحدهای تابع

شناسایی راهبردی اقتصادی به منظور دسترسی به شرکت مادر مستلزم ارائه نگرشی اقتصادی از روابط میان واحدهای تابع با شرکت مادر خواهد بود (Herman, 1978: 49). این امر خود در فقدان درکی اقتصادی از مفهوم تملک‌ها محقق نخواهد شد. در خصوص تملک‌ها تعابیر مختلفی موجود است. برخی با تأکید بر نحوه جریان تملک‌ها، آن را به معنای «... در اختیار گرفتن کنترل دیگر واحدها از طریق تحصیل سهام آنان...» می‌دانند (Bruno, 2001: 14) و برخی دیگر هم با توجه به اهداف شرکت تملک کننده از آن به‌عنوان «... تصاحب سهام عمده سایر رقبا با هدف استیلاء بر آنان...» یاد می‌کنند (Nussbaum, 1978: 64). بر این اساس تملک شرکت‌های تجاری عبارت است از «تصاحب دیگر واحدها با هدف استیلاء بر آنان که جریان آن از طریق

امروزه دغدغه اصلی بازارهای تجاری را ضرورت افزایش بهره‌وری اقتصادی (مطلوبیت تجاری) تشکیل می‌دهد. (Commons, 1982: 22-25) مطلوبیت و یا بهره‌وری اقتصادی عبارت است از آن‌که تعاملات تجاری در سطحی محقق شوند که در نتیجه آن سود مورد نظر برای اطراف آن تحصیل گردد، نیازهای مصرف‌کنندگان تأمین شود و در نهایت نیز عملکرد بازارهای تجاری (نسبت به سابق) بهبود یابد. در رابطه با تملک‌های تجاری نیز این دغدغه در سطحی دیگر مطرح می‌شود. (Gold, 2009: 29) بر این اساس تحصیل سهام عمده دیگر واحدها از جانب شرکت تملک کننده (شرکت مادر) که متابعت رفتاری واحدهای مذکور را (واحدهای تابع) در پی خواهد داشت، شایسته است در سطحی صورت گیرد که برآمد آن، بهره‌وری بازارهای تجاری باشد. باوجود این شرکت مادر، گاه با سوء استفاده از تسلط خود بر واحدهای تابع؛ از طریق واحدهای مذکور مبادرت به تعدی و سوء استفاده در بازار می‌نماید. (Hawk Barry, 2009: 212-217)

تعدیاتی که در ظاهر با نام واحدهای تابع صورت می‌گیرد، چنانکه در نتیجه اوامر شرکت مادر و با کنترل مستقیم آن شرکت صورت گیرد، تعقیب بنگاه مادر را ایجاب می‌کند. به عبارت دیگر در مواردی که شرکت مادر با سوء استفاده از تسلط خود بر واحدهای تابع، از طریق واحدهای مذکور مبادرت به اخلال در بازار (نظیر اعمال ضدتجاری و هرگونه سوءاستفاده در سطوح مختلف اقتصادی) نماید؛ مقابله با شرکت مادر و تعقیب آن شرکت توسط مراجع مربوط؛ ضروری خواهد بود. باوجود این در این‌گونه مصادیق، تعقیب شرکت مادر به گذار از هویت مستقل واحدهای تابع منتهی خواهد شد. گذار از واحدهای تابع و دسترسی مستقیم به شرکت مادر، تنزل ظرفیت‌های موجود در آن بازار و متعاقب آن کاهش بهره‌وری اقتصادی را در پی خواهد داشت. به عبارت دیگر دسترسی مستقیم به شرکت مادر با عبور از هویت مستقل واحدهای تابع، بمنزله نادیده‌انگاشتن موجودیت مستقل آنان بوده و این تفسیر خود (با کنار نهادن واحدهای تابع از جرگه معادلات تجاری) کاهش آشکار در ظرفیت‌های اقتصادی آن بازار را در پی خواهد داشت (Bael, 2005: 107).

نظر به مراتب فوق، با پذیرش رویکرد مذکور باید بر این باور بود که گذار از واحدهای تابع و دسترسی مستقیم به شرکت مادر، عاملی در جهت تنزل شاخص بهره‌وری بازار است. در مواجهه با این وضعیت، ابهام اصلی را باید در شناسایی رویکردی اقتصادی با هدف دسترسی کارآمد به شرکت مادر خلاصه نمود. بر این اساس پرسش اصلی آن است که جهت عبور از واحدهای تابع و دسترسی به شرکت مادر؛ چه رویکردی را باید اعمال نمود تا با پذیرش آن،

<sup>2</sup> Piercing The Corporate Veil Doctrine

واحدهای تابع از تصمیمات شرکت مادر، نوعی تصور نابجا را در رابطه با وضعیت حقوقی آنان ایجاد نموده است. بر این اساس چنین تصور می‌شود که با تحصیل سهام عمده شرکتی دیگر، میان شرکت مادر و واحد مذکور نوعی یگانگی حاصل خواهد شد. (Peng, 154-153:210) بنابراین باور، همان اتحادی که میان بنگاه‌های موضوع ادغام جریان دارد؛ صورت دیگری از آن در تملک‌ها نیز به چشم می‌خورد. زیرا شرکتی که سهام عمده واحدی دیگر را تحصیل می‌نماید، به نوعی در لایه‌های مدیریتی آن نفوذ نموده و آن واحد را با خود همسو خواهد نمود. این امر حکایت از نوعی وحدت دارد (Fischer, 2008:182-183). از این رو مطابق با این تلقی، باید شرکت مادر و واحدهای تابع را در کنار یکدیگر مجموعه‌ای واحد تلقی نمود (Hildebrandt International Firm, 2004: 29-32). باوری نادرست که پذیرش آن به دلیل نادیده انگاشتن هویت مستقل واحدهای تابع، به صورت غیر مستقیم؛ تنزل ظرفیت‌های اقتصادی بازار را در پی خواهد داشت. رگه‌هایی از نگرش مذکور در ادبیات حقوقی موجود نیز یافت می‌شود.

تحصیل (تملک) سهام عمده آن‌ها صورت خواهد گرفت. نتیجه‌ای که بنگاه تملک‌کننده را به بنگاه مادر<sup>۳</sup> و شرکت تملک‌شونده را به واحدی تابع مبدل خواهد نمود<sup>۴</sup>» (Haghighatjoo, 2018: 92).

شرکت مادر که در نتیجه تملک، کنترل واحدهای تابع را در اختیار خواهد داشت، رکن اصلی تملک‌های تجاری را تشکیل می‌دهد. تدابیر کنترلی شرکت مادر ممکن است به نحوی مستقیم اعمال شود. همچنان که می‌تواند در ابعادی باواسطه صورت گیرد. به نحوی که شرکت مادر در راستای اعمال بهتر سیاست‌ها و مقاصد خود، بنگاه دیگری را برای نظارت بر واحد یا واحدهای تابع ایجاد کند و راهبردهای مدیریتی خود را از طریق آن اعمال نماید<sup>۵</sup> (Daems, 1978: 29-30).

رکن دیگر تملک‌های تجاری را واحدهای تابع تشکیل می‌دهند. بر این اساس شرکت‌های تابع واحدهایی هستند که به دلیل تملک سهام عمده آن از جانب بنگاه مادر، به شرکتی وابسته مبدل شده‌اند. چنین واحدهایی در تصمیمات، از سیاست‌ها و مواضع شرکت مادر متابعت خواهد نمود<sup>۶</sup> (Daywallace, 2002: 102-103).

واحدهای تابع اگرچه در تصمیمات مطیع شرکت مادر هستند، باوجود این باید آنان را واجد هویتی مستقل دانست. متابعت

اعمال مدیریت مطلوب شرکت مادر بر تمامی آن‌ها وجود ندارد، استفاده از واحد هدینگ نقش موثری در تسهیل اعمال مدیریت به واحدهای تابع و کاهش هزینه‌های جاری خواهد داشت.

برخورداری از ساختاری ویژه، وجود نقشی مؤثر در رابطه با اداره واحدهای تابع و اعمال کنترلی سازمان یافته بر آن‌ها، سبب نوعی مسامحه در تعبیر شده است. چنانکه در پاره‌ای از نوشته‌های حقوقی، نوعی تلقی واحد نسبت به آن‌ها و شرکت‌های مادر به چشم می‌خورد. بر این اساس این طور تصور می‌شود که این دو تعبیر، مفهومی واحد هستند. ردیابی از این مسامحه را در ماده ۱ قانون بازار بورس اوراق بهادار کشورمان می‌توان مشاهده نمود. حال آنکه این طرز تلقی از اساس مخدوش است.

<sup>۶</sup> اگرچه برخی شرکت‌های تابع را «... واحدهایی فرعی که تحت مالکیت شرکت‌های مادر قرار دارند...» قلمداد می‌نمایند، اما به نظر می‌رسد که نمی‌توان شرکت‌های فرعی (Subsidiary Company) را با شرکت‌های تابع مترادف دانست. زیرا که شرکت‌های فرعی بنگاههایی هستند که شرکت اصلی برای پیشبرد اهداف خود آن‌ها را تاسیس و در بازارهای مختلف به ثبت می‌رساند. اگرچه این شرکت‌ها از شخصیتی مجزا برخوردار هستند، اما شرکت اصلی آنان را تملک نمی‌کند؛ بلکه اقدام به تاسیس آن‌ها در حوزه‌هایی (غیر از قلمرو تجاری خود) خواهد نمود. در مقابل شرکت‌های تابع، واحدهایی هستند که در سابق فرایند ثبتی آنان خاتمه یافته و با اشتغال به فعالیت‌های بازرگانی، شرکتی تجاری قلمداد می‌شوند. واحدهایی که شرکت مادر طی فرایندی قراردادی، بخش عمده‌ای از سهام آنان را تحصیل می‌نماید و کنترل موثر خود را بر آن اعمال خواهد نمود. در نتیجه نمی‌توان این دو عنوان را مفهومی واحد تلقی نمود.

<sup>۳</sup> شرکت مادر بنگاهی است که با تحصیل سهام عمده واحدی دیگر، به لایه‌های مدیریتی آن نفوذ نموده و آن واحد را به بنگاهی تابع مبدل خواهد نمود.

<sup>۴</sup> این امر را الزاماً نمی‌توان به معنای تحصیل بیش از ۵۰ درصد سهام دانست. بلکه ممکن است نفوذ به لایه‌های مدیریتی واحد تملک‌شونده، با کمتر از آن هم میسر شود. نظیر شرکتی که سهام آن، به نحوی پراکنده میان سهامداران توزیع شده است. در چنین وضعیتی، شرکت تملک‌کننده می‌تواند از این پراکندگی استفاده کند و با رقمی کمتر از ۵۰ درصد؛ کنترل موثر آن شرکت را بدست آورد. همچنین باید افزود که اعمال کنترل مؤثر ضرورتاً به معنای در اختیار داشتن اکثریت سهام نخواهد بود. زیرا که ممکن است شرکت تحصیل‌کننده، سهامی ممتاز را بدست آورد. سهامی که از حیث آراء، دارنده را در موقعیتی برتر از سایرین قرار خواهد داد. در نتیجه این شرکت می‌تواند بی‌آنکه ناگزیر به تملک بیش از ۵۰ درصد سهام سایر واحدها باشد یا بدون آنکه مبادرت به تحصیل اکثریت سهام آنان نماید، کنترل موثر آن شرکت را تنها با تصاحب سهام عمده آن واحد بدست آورد.

<sup>۵</sup> به چنین واسطه‌ای اصلاحاً هدینگ (Holding Company) گفته می‌شود. شرکت‌های هدینگ واحدهایی هستند که در مالکیت شرکت مادر قرار دارند. این واحدها جهت اعمال نظارتی منسجم، تنزل هزینه‌ها و کاهش نقش عملیاتی شرکت مادر؛ توسط آن شرکت ایجاد می‌شوند. واحدهایی که از طرف شرکت مادر ماموریت دارند تا با تملک اکثریت سهام دیگر شرکت‌ها و یا با تحصیل سهام ممتاز آنان به لایه‌های مدیریتی آن شرکت‌ها نفوذ نموده و مواضع شرکت مادر را در آن واحدها اعمال نمایند. در نتیجه هدینگ‌ها واحدهایی هستند که نقش واسطه را میان شرکت مادر و شرکت‌های تابع ایفاء می‌کنند. در جایی که تعداد واحدهای تابع از گستردگی و تنوعی فراوان برخوردار بوده و امکان

علت این دسته از تصمیمات را باید در باور به وجود نوعی اتحاد را میان شرکت مادر با واحدهای تابع خلاصه نمود. (Kalodimos, 2017:18-20) et al, نگرش مذکور صرف نظر از صحت، تفسیری اقتصادی را از مفهوم تملک‌ها و روابط میان شرکت مادر با واحدهای تابع ارائه نمی‌کند. آرایبی از این دست را به کرات می‌توان مشاهده نمود (Young, 1994:18-20).<sup>۱۰</sup>

نظر به ضرورت افزایش سطح بهره‌وری در تملک‌های تجاری، شایسته است که در روابط میان شرکت مادر با واحدهای تابع؛ تفسیری اقتصادی به‌کارگرفته شود. روابط میان شرکت مادر با واحدهای تابع باید به نوعی تعریف شود که در اثر آن، ظرفیت‌های موجود در آن بازار با کاهش نیابد. بر این اساس شایسته است که در تبیین تملک‌ها چنان تفسیری اعمال شود که با پذیرش آن، شخصیت حقوقی واحدهای تابع (به عنوان ساختاری مستقل و هویتی متمایز از شرکت مادر) از هرگونه تعدی محفوظ باشد (Kokkoris, 2011, pp.95-99).

باید توجه نمود که اگرچه واحدهای تابع در مواضع و سیاست‌ها مطیع تصمیمات شرکت‌های مادر هستند، باوجود این صرف چنین تبعیتی را نمی‌توان دلیلی بر وابستگی موجودیت حقوقی آنان و عدم استقلال هویت تجاری آن‌ها تلقی نمود. Judit Cseres, 115-102:2005) واقعیت آن است که این شرکت‌ها نسبت به بنگاه مادر از موجودیت و هویتی متمایز برخوردار هستند. شرکت مادر تنها به دلیل برخورداری از سهام عمده (و یا حق رای بیشتر)، آنان را ناگزیر به تبعیت می‌نماید. به عبارت دیگر تفوق شرکت مادر بر واحدهای تابع، صرفاً جنبه مدیریتی دارد. از این رو شرکت مادر نمی‌تواند موجودیت مستقل واحدهای تابع را نادیده بگیرد (Fredweston, 2016: 112-117).

سهام دارد. زیرا به موجب بند ۱۸ از ماده ۱ این قانون، شرکت یا بنگاه کنترل کننده، شرکتی است که از طریق تملک سهام یا سرمایه شرکت دیگر فعالیت‌های اقتصادی آن شرکت یا بنگاه را تحت کنترل خود درآورد. با توجه به اینکه قانون‌گذار در بند ۶ ماده ۴۵ و ماده ۴۷، لفظ تملک سهام یا سرمایه را برای نهاد تحصیل سهام به رسمیت شناخته و آن را نهادی مستقل از ادغام شرکت‌های تجاری قلمداد نموده، ذکر این مفهوم در زیر مجموعه بحث ادغام، مناسب نبوده و ممکن است منجر به نوعی آشفتگی در تبیین احکام مربوط به این دو ساختار گردد.

<sup>9</sup> Case No101-0080b FTC v. McWane Inc, Star Pipe Products Ltd, Sigma Corporation, 2015.

<sup>۱۰</sup> پذیرش این باور در نهایت به اعمال تلقی واحد میان دو مفهوم شرکت‌های فرعی (Subsidiary Company) و شرکت‌های تابع (Affiliated Company) منجر خواهد شد. زیرا که در نظر طرفداران این تلقی، همان اتحادی که میان شرکت‌های اصلی و شرکت‌های فرعی وجود دارد، میان شرکت مادر و واحدهای تابع نیز مشهود خواهد بود. به همین علت است که اینان برای شرکت‌های تابع، از همان تفاسیر مربوط به شرکت‌های فرعی استفاده می‌نمایند.

در بسیاری از متون قانونی، برای تملک‌های تجاری از لفظ «Merger» استفاده می‌شود.<sup>۷</sup> فرازهای مختلف فصل ۲۶ و ۲۷ قانون شرکت‌های انگلستان و ماده ۸۶ قانون شرکت‌های تجاری ایالت تگزاس حکایت از این آشفتگی دارند (Bruner, 2204: 49-50). همچنین در مقررات کشورمان نیز بند های ۱ و ۴ ماده ۴۸ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی نیز از این بی‌نظمی در امان نمانده است.<sup>۸</sup> این درحالی است که لفظ «Merger» مؤید نهاد ادغام بوده و به‌کارگیری آن برای تملک‌ها چندان خوشایند نخواهد بود. باید پذیرفت که این بی‌دقتی‌ها و آشفتگی‌ها از همان باور نادرست نشأت می‌گیرد (Rahbary, 2016: 54).

این طرز تلقی تا جایی پیش‌روی نموده است که حتی امروزه مبنای تحلیلی بسیاری نظریات فعلی را تشکیل می‌دهد. به‌طوری که برخی صاحب‌نظران، ضمن آنکه برای واحدهای تابع هویتی مستقل در نظر نمی‌گیرند؛ هویت آنان را همان شخصیت حقوقی شرکت‌های مادر می‌دانند. (Yaakov, 2011:61) در نتیجه در روابط میان آنان با پذیرش تمامی آثار مربوط به شخصیت واحد (به خصوص اصل وحدت دارایی)، نسبت به واحدهای تابع همان حقوق و تعهداتی را اعمال می‌کنند که در رابطه با شرکت مادر مجری می‌دانند. (Langevoort, 2011: 20-21) چنانکه در ایالات متحده آمریکا دادگاه عمومی شرکت مادر را محکوم به پرداخت خساراتی نمود که در سابق به واسطه تخلفات واحد تابع ایجاد شده بود. در اندیشه دادگاه «... هویت واحد تابع اصالت نداشته و شرکت مادر از طریق واحد تابع به سوء استفاده در بازار...» مبادرت نموده است. محتوای تصمیم فوق مؤید آن بوده که در اندیشه دادگاه واحد تابع هویت مستقلی از شرکت مادر ندارد.<sup>۹</sup> (Cited from: Markovits, 2016: 121-122).

<sup>۷</sup> استفاده از لفظ Merger را برای تبیین مفهوم تملک در آثار بسیاری از نویسندگان به وضوح می‌توان ملاحظه نمود. برای ملاحظه این موضوع رک: Snow, Bill; *Merger and Acquisitions*, Wiley Publishing, New York, 2011, p.11. Coyle, Brian; *Merger and Acquisitions*, Glenelake Publishing Company, Chicago, 2000, p.25. Young, Ernest; *Merger and Acquisitions*, John Wiley, Toronto, 1904, p.3. بسیاری از نویسندگان با مشاهده تشابهات میان راهبرد تجاری ادغام و فرایند تملک، عبارت «M and A» را برای آن‌ها به کار می‌برند.

<sup>۸</sup> آنچه در مقررات فوق به چشم می‌خورد، عدم توجه در مفهوم تملک و خلط آن با فرایند ادغام است. از جمله این بی‌دقتی را می‌توان در بندهای ۱ و ۴ ماده ۴۸ مشاهده نمود. چنانکه در صدر ماده از عبارت ادغام ممنوع سخن رفته است، اما آنچه به عنوان ادغام ممنوع در این ماده احصاء گردیده است، علاوه بر مفهوم حقیقی ادغام، نهاد تحصیل سهام را نیز در بر می‌گیرد. با این توضیح که در بند ۴ این ماده که از بنگاه یا شرکت کنترل کننده یاد نموده، صرفاً اشاره به تحصیل

متعاقب آن این وضعیت تنزل ظرفیت‌های موجود در بازار را در پی خواهد داشت. برآمدی که نتیجه آن کاهش آشکار در شاخص بهره‌وری بازار خواهد بود. به عبارت دیگر در شرایطی که مراجع رسیدگی شرکت مادر را بابت اقداماتی که با نام واحدهای تابع جریان یافته، تعقیب می‌نمایند؛ این وضعیت ضمن آنکه به نقض استقلال موجودیت آنان منتهی خواهد شد (با نادیده انگاشتن و حذف واحدهای تابع)، ظرفیت‌های اقتصادی آن بازار را به نحوی ملموس کاهش خواهد داد. نتیجه این وضعیت تنزل آشکار در شاخص بهره‌وری اقتصادی آن بازار خواهد بود، (Roach, 2016:42).

اجتناب از این وضعیت، تفسیری اقتصادی را جهت دسترسی به شرکت مادر ایجاد می‌نماید. در گذار از واحدهای تابع و تعقیب شرکت مادر، باید تفسیری را اعمال نمود که با پذیرش آن، ضمن تثبیت ظرفیت‌های اقتصادی؛ شاخص بهره‌وری آن بازار با اختلال مواجه نشود. (Ruhmkorf, 2015: 147-149)

## ۱.۲. ایالات متحده آمریکا

در ایالات متحده آمریکا « اصل نسبی بودن قراردادهای تجاری<sup>۱۳</sup> » از دیرباز پذیرشی مطلق داشته است، (Mantysaari, 2010: 85). چنانکه در سال‌های اولیه قرن هجدهم آثار ناشی از جریان فراگیر اصل مذکور در روابط میان واحدهای تابع با اشخاص ثالث، سپری مستحکم را برای شرکت مادر جهت گریز از مسئولیت ایجاد نمود (Hubbard, 1999: 125-130). اجرای فراگیر اصل نسبی بودن قراردادهای تجاری، نه تنها هویت مستقل واحدهای تابع را به نگرشی غیرقابل تعدیل مبدل نمود، بلکه در روابط میان واحدهای تابع با بنگاه مادر؛ نوعی مصنوعیت مطلق را برای شرکت مادر (در رابطه با تعدیاتی که بانام و هویت مستقل واحدهای تابع صورت می‌گرفت) ایجاد نمود (Mantysaari, 2010: 87-90).

نگرش مذکور به مرور سوء استفاده از هویت مستقل واحدهای تابع بدنبال داشت. حسب سوابق، شرکت‌های مادر بعد از آنکه از طریق واحدهای تابع منافع مورد نظر را تحصیل می‌نمودند، با توسل به هویت مستقل واحدهای تابع و ضرورت اجرای کامل اصل نسبی بودن قراردادهای تجاری؛ مانع از هرگونه دسترسی و تعقیب خود توسط مراجع رسیدگی می‌شدند (Vandekerckove, 2007:185). چنانکه در سال ۱۹۲۰ اجرای اصل مذکور و تأکید بر هویت مستقل

اطلاعیه سال ۲۰۰۵ در خصوص روابط میان شرکت‌های اصلی و واحدهای فرعی چنین مقرر می‌دارد: «... اجزاء مختلف یک مجموعه، در حکم واحد خواهند بود...» مطابق با عقیده کمیسیون، روابط میان شرکت‌های اصلی و واحدهای فرعی بر پایه نوعی وابستگی جریان دارد. واحدهای فرعی ضمن آنکه وجودی وابسته به شرکت‌های اصلی دارند، از هویت تجاری مستقلی برخوردار نیستند. از این رو باید آنان را به مانند اجزاء یک مجموعه واحد تلقی نمود.

<sup>13</sup> Privity of Contract

باید پذیرفت که واحدهای تابع از ساختاری مستقل و هویتی تمام عیار برخوردار هستند. استقلالی که به آنان شخصیتی مستقل اعطاء می‌نماید. برخورداری از هویت مستقل مانع از آن خواهد شد که آن‌ها را در زمره اجزاء شرکت‌های مادر قلمداد نماییم. شرکت‌های مادر اگرچه اکثریت سهام عمده واحدهای تابع را در اختیار دارند، اما حق نقض هویت مستقل آنان را نخواهند داشت. چنانکه شرکت‌های مادر ناگزیرند تصمیمات و سیاست‌های خود را (نسبت به واحدهای تابع) صرفاً از طریق مجامع تصمیم‌گیرنده آنان اعمال نمایند. از این رو مالکیت سهام عمده واحدهای تابع، امکان نقض استقلال ساختاری آنان را به شرکت‌های مادر نمی‌دهد، بلکه به آن شرکت صرفاً حق رای بیشتر (آن هم در مجامع عمومی آن واحد) اعطاء خواهد نمود (Machiraju, 2012: 97). در نتیجه تبعیت واحدهای تابع از شرکت مادر، صرفاً نوعی وابستگی رفتاری خواهد بود و شرکت‌های مادر ناگزیر خواهند بود که « استقلال ساختاری<sup>۱۱</sup> » واحدهای تابع را رعایت نمایند (Macmillan, 2000: 48).

ملاحظه می‌شود، شرکت‌های تابع اگرچه در رفتار مطیع تصمیمات شرکت مادر خواهند بود، اما از نقطه نظر ساختاری واجد هویتی مستقل از آن هستند. بنابراین نمی‌توان آنان را در زمره تشکیلات شرکت مادر تلقی نمود. در نتیجه تفسیر اقتصادی تملک‌ها زمانی حاصل خواهد شد که شرکت مادر در کنار واحدهای تابع به صورت مستقیم موضوع حق و تکلیف قرار گیرد.<sup>۱۲</sup> (Bergkamp et al, 2001:167-170)

## ۲. تفسیر اقتصادی واحدهای تابع و شیوه مطلوب دسترسی به شرکت مادر

امروزه اگرچه تفسیر اقتصادی تملک‌ها اقتضای آن داشته که از استقلال موجودیت و هویت مستقل واحدهای تابع با عنوان اصلی فراگیر یاد شود، با وجود این جریان برخی ضروریات (نظیر استفاده ابزاری شرکت مادر از واحدهای تابع جهت تعدی در بازار)، گاه اقتضای تعدیل در مبانی مذکور را خواهد داشت. از آنجایی که این گونه اقدامات با دستور شرکت مادر صورت گرفته، در این گونه مصادیق؛ دسترسی به شرکت مادر و تحمیل خسارات بر آن را باید ضرورتی منطبق با عدالت دانست (Nielsen, 2011:157). با وجود این نباید انکار نمود که تعقیب شرکت مادر لاجرم به نقض استقلال واحدهای تابع (و حذف آنان از گردونه معادلات) منتهی خواهد شد.

### 11 Structural Independence

<sup>۱۲</sup> باید توجه نمود که چنین وضعیتی را نمی‌توان به واحدهای فرعی تسری داد. شرکت‌های فرعی تنها به مانند شعبه یا نماینده شرکت اصلی محسوب می‌شوند. از این رو ضمن آنکه از حیث رفتاری هیچ نوع استقلالی از خود ندارند، ساختاری متمایز از شرکت اصلی نخواهند داشت. در نتیجه از آنجایی که نمایندگان مذکور از هویتی متمایز برخوردار نیستند، باید چنین واحدهایی را فاقد شخصیت حقوقی تلقی نمود. به همین علت است که کمیسیون رقابت اتحادیه اروپا در قسمتی از

اعلام نمود که «... شرکت مادر را باید "مدیر واقعی" <sup>۱۶</sup> واحد تابع قلمداد نمود. <sup>۱۷</sup> مدیری که با سوء استفاده از وضعیت مسلط، بدنبال تحصیل منافع برای خود است. . . . از این رو شخصیت مستقل واحد تابع غیرقابل نفوذ (تعدیل) نبوده و شرکت مادر اصالت خواهد داشت...»<sup>۱۸</sup> (Cited from: Lezcano, 2015:141-142)

ملاحظه می‌شود به عقیده دادگاه در مصداق فوق، واحد تابع صرفاً ابزاری برای تأمین منافع شرکت مادر محسوب می‌شود. از این رو در جایی که شرکت مادر با سوء استفاده از هویت مستقل آن، تنها مترصد تأمین منافع شخصی خود است، دیگر هویت مستقل واحدهای تابع اصلی مطلق نخواهد بود. به نظر می‌رسد امروزه در برخی از ایالات آمریکا باور مذکور به نگرشی مقبول مبدل گردیده است. بر این اساس مطابق با این نگرش، ماهیت صوری واحدهای تابع دیگر به شرکت مادر این اجازه را نخواهد داد تا برای گریز از مسئولیت، به ساختار مستقل واحد تابع استناد کند (Mantysaari, 2010: 90).

این عقیده در برخی دیگر از ایالات آمریکا (نظیر آلوکرک) نیز مقبولیتی نسبی یافته است. بر این اساس در آن ایالت چنانکه واحد تابع، تحت «کنترل انحصاری شرکت مادر»<sup>۱۹</sup> باشد و شرکت مادر از این موقعیت سوء استفاده نماید؛ (در صورتی که این سوء استفاده، حقوق و منافع اشخاص ثالث را تهدید کند) باید شخصیت مستقل واحد تابع نادیده انگاشته و تنها شرکت مادر را باید مسئول تعهدات حاصله قلمداد نمود (Mantysaari, 2010:90).

## ۲.۲. انگلستان

قرن هجدهم را در بازارهای انگلستان، باید دوران اعمال نگرشی مطلق نسبت به هویت مستقل واحدهای تابع و عدم امکان دسترسی به شرکت مادر قلمداد نمود. (Adedayo, 1978: 139) اشخاص ثالث در چارچوب محدودیت‌های اصل نسبی بودن تعهدات، تنها از این امکان برخوردار بودند که به واحدهای تابع مراجعه نمایند (Kaynak et al: 2012: 297) چنانکه در پرونده‌ای به سال ۱۸۷۶، دادگاه شرکت خوانده را (که بنگاه مادر بود) به استناد اصل نسبی بودن قراردادهای تجاری و هویت مستقل واحدهای تابع از مسئولیت مبرا نمود. زیرا که در نظر دادگاه، اگرچه تعهدات حاصله همگی در جهت منافع شرکت خوانده (بنگاه مادر) صورت گرفته است، اما از آنجایی که این شرکت «... جز سهم -الشركه خود در شرکت (تابع) مسئولیت دیگری ندارد...»، نمی‌توان آن را مسئول ایفاء تعهدات واحد تابع تلقی نمود. در آن سال‌ها،

واحدهای تابع؛ دادگاه «ایالت نوادا»<sup>۱۴</sup> را ناگزیر به صدور حکم برائت (معافیت از مسئولیت) برای شرکت مادر نمود. شرکتی که باوجود آنکه واحدهای تابع را دستاویزی جهت سوء استفاده قراردادده بود، اما به دلیل هویت مستقل آنان؛ با تصمیم دادگاه از مسئولیت معاف گردید. زیرا در نظر دادگاه «...تعهدات صورت گرفته همگی با نام و هویت واحدهای تابع منعقد گردیده و آن واحدها شخصیت مستقلی از شرکت مادر دارند...». از این رو استدلال وکیل خواهان مبنی بر نقش نامحسوس و تأثیرات پنهان شرکت مادر، موفقیت چندانی در محکومیت شرکت مادر حاصل نمود و دادگاه آن شرکت را به استناد اصل نسبی بودن قراردادهای از مسئولیت معاف نمود. (Nielsen, 2011:157) رویه آن دوران ایالات متحده آمریکا حکایت از جایگاه به خصوص اصل نسبی بودن قراردادهای و تأکید مطلق بر هویت مستقل واحدهای تابع داشت (Lezcano, 2015: 120-122). در مواجهه با این وضعیت، اشخاص ثالث تنها از امکان مراجعه به واحدهای تابع برخوردار بودند. باوجود این در گذر زمان، نگرش فوق از جانب برخی ایالات تعدیل گردید (Rudorfer, 2009:129).

امروزه رویه پاره‌ای از ایالات آمریکا (نظیر ایالت میسوری <sup>۱۵</sup> ) در رابطه با هویت مستقل واحدهای تابع، صورت دیگری به خود گرفته است. بر این اساس مطابق با این نگرش، باید بر این باور بود که هویت مستقل واحدهای تابع همواره ابعادی مطلق و غیرقابل تعدیل ندارد. در مصداقی که شرکت مادر واحدهای تابع را دستاویزی برای تعدی در بازار قرار می‌دهد، دیگر هویت مستقل واحدهای تابع و اصل نسبی بودن قراردادهای تجاری جریانی فراگیر نخواهد داشت. در مصداق مذکور از آنجایی که واحدهای تابع صرفاً ابزاری برای مقاصد بنگاه مادر بوده، موجودیت آنان را باید غیرواقعی و صوری قلمداد نمود. در نتیجه در این گونه موارد، هویت مستقل واحدهای تابع دیگر قابلیت استناد را از جانب شرکت مادر نخواهد داشت. (Lezcano, 2015:145) در تمامی این مصداق‌ها هویت واحدهای تابع، جریانی صوری داشته و صرفاً به عنوان ابزاری برای منافع شرکت مادر به کار گرفته شده است. شرکت مادر با سوء استفاده از واحدهای تابع، با نام آنان و تنها به منظور تأمین منافع خود مبادرت به تجاری در بازار نموده است. در نتیجه ضمن آنکه نباید بر هویت صوری آنان تأکید داشت، شایسته است با گذار از واحدهای تابع؛ شرکت مادر را مسئول اعمال خود تلقی نمود (Rudorfer, 2009:132-133)

عقیده فوق امروزه باور شماری از محاکم این کشور را تشکیل می‌دهد. بر این اساس در سال ۱۹۹۴ دادگاه در مصداقی مشابه

<sup>18</sup> Case No 873 F.Supp. 1422, United States v. Jon Tchemicals.Inc, 1994.

<sup>19</sup> Domain and Control of Subsidiary by Parent

<sup>14</sup> Nevada state

<sup>15</sup> Missouri State

<sup>16</sup> Real Manager

<sup>۱۷</sup> مقصود از مدیریت در سایه شرکت مادر آن است که ارکان اداره کننده واحد تابع، به دنبال منافع تجاری شرکت مادر باشند.



داشت. اگرچه تئوری مذکور عقیده غالب را در انگلستان تشکیل می‌داد، اما در رابطه با محدوده آن (نحوه شناسایی عناصری چون تقلب و سوءاستفاده)؛ اتفاق نظر وجود نداشت. بر این اساس در آن دوران بدرستی معلوم نبود که دسترسی به شرکت مادر و در صورت لزوم تعقیب آن، با چه شرایطی امکان پذیر خواهد بود. (Depamphilis, 2013: 22)

در این میان برخی با اعمال تفسیری موسع، با استناد به اصولی نظیر «عدالت و انصاف» دامنه‌ای گسترده را جهت دسترسی به شرکت‌های مادر ترسیم می‌نمودند. به عقیده آنان، هر جایی که در پی فعالیت‌های شرکت تابع هزینه‌هایی ناعادلانه بر اشخاص ثالث تحمیل شود، چنانچه اقدامات واحد مذکور در راستای منافع شرکت مادر باشد؛ عدالت و انصاف اقتضای آن را دارد که شرکت مادر را مسئول هزینه‌های ایجاد شده بدانیم. (Miller, 2015: 811)

رگه‌هایی از این باور را می‌توان در آرای پاره‌ای از محاکم مشاهده نمود. چنانکه در رأیی به سال ۱۹۹۰، دادگاه شرکت خوانده را با وجود آنکه مرتکب تقلب و سوء استفاده از موجودیت حقوقی واحد تابع نشده بود؛ مسئول هزینه‌های وارده دانست. زیرا که در نظر دادگاه «...تعاملات تجاری واحد تابع با طلبکاران، همگی در راستای سیاست‌ها و منافع تجاری شرکت مادر صورت گرفته است ...» (از این رو) عدالت اقتضای رویکردی منصفانه را دارد...» در نتیجه شرکت مادر مسئول خواهد بود (Gergoriou, 2007: 15).<sup>۲۳</sup>

باید بر این باور بود که با پذیرش رویکرد فوق، اصل استقلال موجودیت حقوقی واحدهای تابع در غالب موارد مخدوش خواهد شد. زیرا که همواره اقدامات واحدهای تابع، در جهت منافع و سیاست‌های شرکت مادر انجام خواهد شد. از این رو چنانچه این باور را به‌عنوان مبنا مورد پذیرش قرار دهیم، همواره امکان دسترسی به شرکت مادر مهیا خواهد بود. در نتیجه در عمل دیگر استقلال هویت واحدهای تابع مفهوم نخواهد داشت. علاوه بر آن، ایراد دیگر این رویکرد تأکید بیش از حد بر اصولی چون عدالت و انصاف است. حال آنکه اصول مذکور مفاهیمی به شدت مبهم محسوب می‌شوند. زیرا که معلوم نیست چه زمانی انصاف اقتضای دسترسی به شرکت مادر را به اشخاص ثالث اعطاء می‌نماید. بیهوده نبود که رای مذکور ضمن آنکه طرفداران چندانی نداشت، با انتقاداتی شدید همراه شد (Dinsburg, 2012: 302).

ابهامات فوق، مداخله قانون‌گذار را به همراه داشت. سرانجام امکان استثنایی دسترسی به شرکت مادر به شکلی محدود در مقررات موضوعه وارد شد. نخستین مقررۀ قانونی در این خصوص را باید به سال ۱۹۴۸ دانست. بر این اساس مطابق با ماده ۳۳۲

آرایی از این دست را به کرات می‌توان مشاهده نمود. به نظر می‌رسد که در آن دوران، اصل نسبی بودن در بازارهای انگلستان جریانی بدون استثناء محسوب می‌شد (Webb, 2016: 8-10).

قرن نوزدهم را باید سرآغاز تعدیل در وضعیت موجود دانست. بر این اساس هویت مستقل واحدهای تابع دیگر قاعده‌ای پایدار و اصلی مطلق محسوب نمی‌شد. به مرور این باور تقویت شد که هویت شرکت‌های تابع همواره ظاهری اطمینان آور ندارد. شرکت مادر نمی‌تواند موجودیت مستقل واحدهای تابع را ایزاری برای سوء استفاده و گریز از مسئولیت‌های تجاری خود قرار دهد. بر این اساس در پرونده‌ای به سال ۱۸۹۷، دادگاه خوانده را مسئول تعهدات شرکت دانست و دفاعیات وکیل وی را در خصوص هویت مستقل شرکت مسموع ندانست. زیرا که در نظر دادگاه «... هویت متقلبانه شرکت قابلیت استناد را ندارد...». از این رو در خصوص تعهدات مذکور خوانده مسئول خواهد بود (Scheneeman, 2013: 521).<sup>۲۴</sup>

به مرور این باور تقویت شد که هر زمانی هویت واحدهای تابع، عاملی در جهت سوء استفاده و تقلب برای شرکت تملک‌کننده باشد؛ استناد به آن از جانب شرکت مادر امکان پذیر نخواهد بود. سرانجام زمینه‌های ظهور رویکرد جدیدی فراهم شد. نگرشی که از آن با عنوان «تئوری تقلب و یا سوء استفاده از ساختار شرکت»<sup>۲۵</sup> یاد می‌شد (Oswald, 2012: 172). مطابق با این تئوری، چنانچه شرکت مادر با هدف تحصیل منافع شخصی، ضمن سوء استفاده از هویت واحدهای تابع به تعامل با دیگر بازرگانان مبادرت نماید؛ شرکت مذکور قادر نخواهد بود که جهت گریز از تعهدات ایجاد شده به هویت مستقل واحدهای تابع استناد نماید. زیرا در چنین مصادیقی، اقدامات شرکت مادر و نحوه تعامل او با واحدهای تابع گویای آن است که اراده شرکت مادر بر آن بوده است که خود متعهد اصلی این تعهدات باشد (Machiraju, 2012: 206). از این رو باید شرکت مادر را مسئول تعهدات ایجاد شده قلمداد نمود. اگرچه در قوانین موضوعه آن دوران مقررۀ خاصی در این خصوص وجود نداشت، باوجود این در آن سال‌ها تئوری مذکور عقیده غالب را در انگلستان تشکیل می‌داد. چنانکه در رأیی دیگر به سال ۱۹۹۶، دادگاه ضمن مسئول دانستن شرکت مادر، مبانی رای صادره در سال ۱۸۹۷ را تکرار نمود (Dinsburg, 2012: 240).<sup>۲۶</sup>

در آن سال‌ها هویت مستقل واحدهای تابع و محدودیت دسترسی به شرکت‌های مادر، دیگر اصلی مطلق و قاعده‌ای بدون استثناء محسوب نمی‌شد. از این رو در پناه تئوری یاد شده، با احراز پاره‌ای از شرایط امکان تعقیب و دسترسی به شرکت‌های مادر وجود

<sup>20</sup> Cases No Ukh1 1, CA, Salomon v. Salomon & Co Ltd, 1987.

<sup>21</sup> Fraud or Abuse of Corporate Form

<sup>22</sup> Cases No 129 Nzlr, CA, Attorney General v Equiticorp Industries Group Ltd, 1988.

<sup>23</sup> Cases No CH 433, Adams v Cape Industries Plc, 1990.

### ۳.۲. ایران

در مقررات ایران تعاملات صوری را باید فاقد ارزش حقوقی دانست. برخی بر این باور هستند که «... چنانکه شرکت اصلی، با هدف تقلب واحدهایی فرعی را ایجاد نماید؛ از آنجایی که شرکت مذکور قصدی واقعی مبنی بر خلق آن واحدها نداشته است، باید آن بنگاه فرعی را فاقد مبنایی حقوقی قلمداد نمود. مطابق با این تلقی چنانچه شرکت مادر با هدف تقلب ضمن تملک واحدهایی دیگر، از هویت مستقل آنان سوء استفاده نماید؛ هویت چنین واحد-هایی از حیث قانونی فاقد اعتبار خواهد بود. . . .» باوجود این، حتی اگر استدلال فوق را اغراق آمیز ندانیم و قصد صوری شرکت اصلی را قابل اثبات بدانیم؛ بازهم این استدلال را نمی‌توان در روابط میان شرکت مادر و واحدهای تابع اعمال نمود. (Joneidy, 2017:257) به نظر می‌رسد که تحلیل فوق تنها اختصاص به واحدهای فرعی دارند. تحلیل مذکور را حتی اگر در روابط میان شرکت اصلی با واحدهای فرعی قابل قبول بدانیم، اما در خصوص تعاملات میان شرکت مادر با واحدهای تابع نمی‌توان به آن استناد نمود. زیرا که شرکت‌های تابع ماهیتی به کلی متفاوت از واحدهای فرعی دارند. شرکت‌های تابع واحدهایی هستند که از سابق هویت حقوقی مستقلی داشته‌اند و شرکت مادر آنان را تملک نموده است. در جایی که شرکت مادر (بدون آنکه اقدام به تاسیس واحدی جدید کند)، یکی از شرکت‌های موجود در آن بازار را تملک می‌نماید؛ نمی‌توان هویتی که از سابق موجود بوده است را نادیده انگاشت و آن را صوری قلمداد نمود. به نظر می‌رسد که این تحلیل با واقعیات موجود در رابطه با واحدهای تابع مطابقت ندارد.

در مقابل، برخی دیگر با توجه به مبانی قانونی مربوط به شرکت‌های تجاری (ضرورت مشارکت حداقل دو شریک) و نیز وضعیت شرکت‌های تک نفره در مقررات کشورمان؛ استدلالی دیگر دارند. بر این اساس در مقررات کشورمان تحقق عنوان شرکت بر واحدهای تجاری، اقتضای آن که واحدهای مذکور حداقل از دو شریک برخوردار باشند. حال آنکه شرکت‌های تک نفره با این ساختار انطباقی ندارند. از این رو در جایی که شرکت تملک‌کننده تمامی سهام واحدی دیگر را تحصیل کند، از آنجایی که با این اقدام به شریک انحصاری آن واحد مبدل می‌شود؛ ادامه فعالیت آن واحد در بازارهای کشورمان امکان‌پذیر نخواهد بود. در نتیجه چنانچه تملک در این ابعاد محقق شود، امکان نادیده گرفتن هویت واحدهای تابع و دسترسی به شرکت مادر برای اشخاص ثالث وجود خواهد داشت (Shbazinia, 2018: 39).

به نظر می‌رسد این باور را باید ناشی از نوعی سوء برداشت از دامنه ممنوعیت شرکت‌های تک نفره در بازارهای کشورمان تلقی نمود. عدم انطباق شرکت‌های تک نفره با ساختار تجاری کشورمان،

قانون شرکت‌ها (مصوب در همان سال) در خصوص واحدهای تابع چنین مقرر شد که چنانچه «...تشکیل و یا فعالیت‌های شرکت (تابع) با تقلب و یا سوء استفاده (شرکت مادر) همراه شود...» دیگر شخصیت مستقل آن واحد در رابطه با اشخاص ثالث قابل استناد نخواهد بود (Trost, 2013: 6-10).

محتوای ماده مذکور حکایت از همان تئوری سوء استفاده (تقلب) از ساختار شرکت را دارد. زیرا که مطابق با محتوای آن، امکان دسترسی به شرکت مادر تنها در جایی میسر خواهد بود که تقلب و یا سوء استفاده آن شرکت از هویت مستقل واحد تابع احراز شود. در نتیجه دیگر به صرف استناد به اصولی کلی نظیر عدالت و انصاف نمی‌توان موجودیت واحد تابع را نادیده گرفت. (Harrigan, 2003: 224) مراتب فوق گویای آن است که مقررات موضوعه انگلستان در رابطه با امکان دسترسی به شرکت مادر دامنه‌ای مضیق را در نظر گرفته است. سرانجام با تصویب قانون ورشکستگی به سال ۱۹۸۵، دامنه دسترسی به شرکت مادر؛ شکلی محدودتر به خود گرفت (Prescott et al., 2005: 88-89).

بر این اساس مطابق با ماده ۲۱۳ آن قانون، رجوع به شرکت مادر در صورتی که شرکت مادر با سوء استفاده از موقعیت خود، منافع اشخاص ثالث را مخدوش نماید امکان‌پذیر خواهد بود. در این میان ماده ۲۱۴ شرایط به خصوصی را در این رابطه مقرر می‌دارد. (Argarwala, 2007: 271) بر این اساس عبور از شرکت تابع در صورتی امکان‌پذیر خواهد بود که آن واحد در دوران تصفیه قرار داشته باشد. از این رو در دوران معمولی فعالیت‌های واحد تابع، امکان دسترسی به شرکت مادر میسر نخواهد بود. همچنین دامنه نفوذ شرکت مادر بر واحد تابع باید به نحوی باشد که بتوان آن را کنترلی موثر قلمداد نمود. به عبارت دیگر تعاملات، فعالیت‌ها و اقدامات واحد تابع باید در راستای منافع و سیاست‌های شرکت مادر صورت گیرد. به نحوی که بتوان شرکت مادر را اداره‌کننده اصلی شرکت تابع دانست (Sornarajah, 2012: 8). علاوه بر آن، رفتار شرکت مادر باید زوایایی از تقلب و یا سوء استفاده را در خود داشته باشد. به عبارت دیگر شرکت مادر باید ضمن اطلاع از وضعیت موجود و امکان بالقوه ورود ضرر به اشخاص ثالث، با سوء استفاده از هویت مستقل واحدهای تابع نسبت به کاهش خسارات از آنان اقدامی ننماید (Ndefru, 2011: 14).

ملاحظه می‌شود که در مقررات انگلستان هویت مستقل واحدهای تابع اصلی اولیه محسوب می‌شود و امکان مراجعه محدود به شرکت‌های مادر استثنایی بر آن خواهد بود.

<sup>۲۴</sup> از این وضعیت در ایالات متحده آمریکا با عنوان مدیریت در سایه یاد می‌شد.

واحدها عملکردی واقعی ندارند؛ بلکه شرکت مادر درصد است تا با سوءاستفاده از آن‌ها در بازار مرتکب اعمال متقلبانه شود. در این صورت هویت آنان به عنوان پوششی (صوری) جهت پنهان نمودن اقدامات شرکت مادر به کار گرفته خواهد شد. در نتیجه از آنجایی که واحدهای مذکور هویتی غیرواقعی دارند، تنها شرکت مادر را می‌توان مسئول دیون و تعهدات ایجاد شده تلقی نمود (Prescott, 2005: 102-103).

نگرش فوق اگرچه موجبات دسترسی به شرکت‌های مادر را برای اشخاص ثالث میسر می‌نماید، اما باید پذیرفت که مبنای استدلالی آن چهره‌ای تصنعی دارد. واقعیت آن است که واحدهای تابع از همان ابتدا (پیش از تملک از جانب شرکت مادر) از شخصیت حقوقی و موجودیتی قانونی برخوردار بوده‌اند. در این میان، نحوه عملکرد شرکت مادر هر میزانی هم که نامتعارف و متقلبانه باشد، نمی‌تواند هویتی را که از سابق موجود بوده است را به ماهیتی صوری مبدل نماید. از این رو باید بر این باور بود که تحلیل فوق با واقعیات موجود مطابقت ندارد. همچنین با پذیرش آن، هویت تجاری واحدهای تابع نادیده گرفته خواهد شد. رویکرد مذکور نه تنها به کاهش ظرفیت اقتصادی تملک‌ها منتهی خواهد شد، بلکه خود شاخص بهره‌وری را به صورت غیرمستقیم تنزل خواهد داد. (Prescott et al., 2005: 88- 89)

باید پذیرفت که نگرش مذکور ایرادات عدیده دارد. از این رو نمی‌توان آن را به‌عنوان الگویی کارآمد معرفی نمود. بر این اساس رویکرد حاضر با ارائه تفسیری غیر واقعی نسبت به واحدهای تابع، (با صوری دانستن موجودیت آن واحدها) ضمن سلب فرصت‌های احتمالی؛ مانع از ظهور ظرفیت واقعی تملک‌ها خواهد شد. به عبارت دیگر رویکرد یاد شده با صوری قلمداد نمودن ماهیت واحدهای تابع، ظرفیت‌های موجود در بازار را به نحوی آشکار تنزل خواهد داد. از این رو ایالات متحده آمریکا را نمی‌توان مبنایی مناسب دانست.

در مقابل انگلستان رویکردی دیگر دارد. در این کشور اگرچه هویت مستقل واحدهای تابع، اصلی اولیه در روابط میان شرکت مادر و واحدهای تابع محسوب می‌شود؛ با این وجود در صورت وجود شرایطی به خصوص، امکان دسترسی به شرکت مادر و در صورت لزوم تعقیب آن میسر خواهد بود. بر این اساس ماده ۲۱۳ قانون ورشکستگی آن کشور حکایت از چنین امکانی دارد. ماده‌ای که مبنای اصلی آن را تئوری سنتی سوء استفاده از ساختار واحدهای

ساختار کلی موجود در باب شرکت‌های تجاری مطابقت ندارد. باید پذیرفت که در مقررات کشورمان، اصول مذکور از محدوده‌ای نامعلوم و دامنه‌ای مبهم برخوردارند. از این رو مادامی که نصی برای آنان موجود نباشد، ارائه چنین تفسیری در رابطه با آنان باوری خوش‌بینانه و روایی دور از ذهن خواهد بود. برای مطالعه نظر مخالف، ر.ک: (Shbazinia, 2018: 39)

ادعایی است که باید آن را در مرحله تأسیس و تشکیل یک شرکت مطرح نمود. حال آنکه تملک شرکت‌های تجاری وضعیتی متفاوت دارد. شرکت تملک‌شونده واحدی است که سابقاً مطابق با مقررات معمول تشکیل شرکت‌های تجاری، به صورت قانونی تأسیس شده است. در این میان، شرکت تملک‌کننده سهام عمده آن را ابتیاع می‌نماید. واحدی که خاتمه شخصیت حقوقی آن، مستلزم رعایت قواعد تصفیه و تقسیم شرکت‌های تجاری خواهد بود. بدون تردید حتی با تملک صد درصد سهام چنین واحدهایی هویت اصلی آنان خاتمه نخواهد یافت. بنابراین حتی اگر شرکت تملک‌کننده تمامی سهام واحدی دیگر را تملک کند؛ فرایند تملک هیچ گاه در وهله نخست زوال شخصیت حقوقی آن واحد را به دنبال نخواهد داشت. زیرا که زوال موجودیت حقوقی، تشریفات به خصوص را می‌طلبد. تشریفات که (بدون رعایت قواعد تصفیه و تقسیم شرکت‌های تجاری)، محقق نخواهد شد.

با مطالعه اجمالی در مقررات ایران، باید بر این باور بود که ظواهر موجود گویای آن است که قواعدی نظیر « استقلال شخصیت حقوقی شرکت از شرکا» و « محدودیت دسترسی به شرکا»، اصولی بنیادین محسوب می‌شوند. از این رو باید بر این باور بود که در بازارهای ایران، هویت مستقل واحدهای تابع جایگاهی به خصوص دارد. این امر به نوبه خود محدودیت دسترسی به شرکت مادر را به دنبال خواهد داشت. از آنجایی که در مقررات کشورمان اصل محدودیت دسترسی به شرکا جایگاهی غیر قابل انکار دارد، سهامداران (نظیر شرکت مادر) مسئولیتی در قبال تعهدات شرکت نخواهند داشت. از این رو مراجعه به شرکا جلوه‌ای استثنائی دارد.<sup>۲۵</sup> در نتیجه به عقیده غالب حقوق‌دانان دسترسی به شرکت مادر بابت تعدیات واحدهای تابع را باید باوری دور از ذهن و رؤیایی خلاف واقع قلمداد نمود.<sup>۲۶</sup>

### ۳. مطالعه تطبیقی

در ایالات متحده آمریکا تعقیب شرکت مادر بابت تعدیات واحدهای تابع، رویکردی است که برخی از ایالات آن را با شرایطی خاص امکان‌پذیر می‌دانند. تامل پیرامون مبنای نظری این نگرش، حکایت از اعمال تفسیری به خصوص در این رابطه دارد. بر این اساس مطابق با این تلقی، در جایی که شرکت مادر واحدهای تابع را وسیله‌ای برای سوء استفاده در بازار قرار می‌دهد؛ هویت این واحدها را باید صوری دانست. زیرا که در این وضعیت، نه تنها آن

<sup>۲۵</sup> مصادیق این استثناء را باید در مواد ۱۴۲، ۱۴۳، و ۱۷۰ از لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ خلاصه نمود.

<sup>۲۶</sup> برخی از پژوهش‌گران با استناد به اصولی چون « منع رفتار متقلبانه»، « عدالت و انصاف»، « قاعده منع سوء استفاده از حق» و «پاره‌ای دیگر از قواعد پراکنده» اعتقاد به امکان جریان چنین باوری دارند. (Rezaei, 2018: 79) اما به نظر می‌رسد این تلقی بیش از حد تصنعی بوده و مبنای تحلیلی آن با

به آن شرکت مراجعه نمود که واحد تابع در دوران تصفیه قراردادشته باشد. شاید جهت دفاع از موضع این قانون، با تأکید بر استثنایی بودن امکان رجوع به شرکت مادر بتوان این طور استدلال نمود که نگرش ماده ۲۱۴ ضمن آنکه با اصل استقلال واحدهای تابع مطابقت دارد؛ تفسیری مضیق را از دامنه استثناء (مراجعه به شرکت‌های مادر) ارائه می‌دهد (Harrigan, 2003: 224).

با وجود این به نظر می‌رسد که چنین استدلالی برداشتی صحیح از واقعیت محسوب نمی‌شود. اگر مبنای تئوری یاد شده را اراده واقعی شرکت مادر بدانیم و منشاء این ماده را به تئوری فوق بازگردانیم؛ دیگر امکان دسترسی به شرکت‌های مادر حکمی استثنایی نخواهد بود. زیرا شرکت مادر به این علت مسئول خواهد بود که تعاملات یاد شده به حساب وی صورت گرفته است. بنابراین به نظر می‌رسد که در تئوری مذکور و به طبع آن ماده ۳۳۲، مبنای مسئولیت شرکت مادر دیگر حکمی استثنایی محسوب نخواهد شد. حال اگر محتوای این تئوری را مبنایی استثنایی ندانیم، بدون تردید در ماده ۲۱۴؛ دامنه دسترسی به شرکت مادر به نحوی غیرقابل توجیه کاهش یافته است. زیرا که معلوم نیست، برپایه چه مبنایی امکان دسترسی به شرکت مادر تنها به دوران تصفیه محدود شده است. علاوه بر آن، رویکرد موجود در قانون فعلی باب سوء استفاده را برای شرکت مادر هموار نموده و لطمه‌ای جدی به جریان عادلانه تجارت وارد خواهد نمود. بنابراین حکم ماده ۲۱۴ را به شدت باید قابل انتقاد دانست. بیهوده نیست که برخی از نویسندگان بر این باور هستند که ماده ۳۳۲ قانون ۱۹۴۸، در مقایسه با قانون فعلی (ورشکستگی)؛ رویکردی مناسب‌تر را ارائه می‌دهد.

اصول کلی حاکم بر مقررات کشورمان حکایت از وجود رویکردی مطلق در رابطه با مسئولیت واحدهای تابع دارد. اصل نسبی بودن تعهدات تجاری از یک سو و از جانب دیگر قاعده محدودیت تعقیب شرکا، مسیر دسترسی به شرکت مادر را مسدود خواهد نمود. به همین علت است که بنابر تعبیر غالب، در بازارهای ایران؛ در ظاهر این طور به نظر می‌رسد که گذار از واحدهای تابع و تعقیب شرکت مادر امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین ظواهر موجود حکایت از آن دارد که شرکت مادر در رابطه با تعهدات و دیون واحدهای تابع، مصون از هر گونه تعقیب خواهد بود.

به نظر می‌رسد که این تلقی ضمن آنکه آثار مخرب قابل توجهی را بر نظم اقتصادی بازارهای تجاری تحمیل خواهد نمود، برداشتی صحیح از مبنای موجود ارائه نمی‌دهد. مراتب فوق را در صورتی باید قابل پذیرش دانست که امکان تعقیب شرکت مادر را قاعده‌ای استثنایی دانسته و مبنای آن را در اصل نسبی بودن قراردادهای تجاری جستجو نماییم. با وجود این تأمل در روابط میان واحدهای تابع با شرکت مادر، گویای حقیقتی دیگر است. بر این اساس اگرچه در قوانین موضوعه حکمی که گذار از واحدهای تابع و دسترسی به شرکت مادر را امکان‌پذیر نماید به چشم نمی‌خورد،

تابع تشکیل می‌دهد. بر این اساس چنانچه شرکت مادر هویت تجاری واحدهای تابع را مبنایی برای سوءاستفاده و تقلب قرار دهد، امکان دسترسی به شرکت مادر مهیا خواهد شد. در حقیقت در چنین مصادیقی سوءاستفاده شرکت مادر از هویت واحدهای تابع قرینه‌ای بر آن است که شرکت مادر خود مستقیماً به تعامل با دیگر بنگاه‌ها اشتغال دارد. به عبارت دیگر در چنین مصادیقی، ضمن آنکه نمی‌توان منکر هویت مستقل واحدهای تابع شد، باید بر این باور بود که تعاملات صورت گرفته همگی به حساب شرکت مادر منظور شده است. به همین علت امکان دسترسی به شرکت‌های مادر میسر خواهد بود (Sornarajah, 2012: 8).

به نظر می‌رسد که مبنای این تئوری را باید در اراده باطنی شرکت مادر جستجو نمود. زیرا که نحوه عملکرد شرکت مادر نسبت به واحدهای تابع، خود قرینه‌ای بر اراده آن شرکت مبنی بر آن است که تعاملات مذکور از جانب واحدهای تابع همگی حساب وی صورت گیرند. بنابراین واحدهای تابع اگرچه هویتی مستقل دارند، اما به استناد اراده واقعی آنان، دسترسی به شرکت مادر امکان‌پذیر خواهد بود (Ndefru, 2011: 14).

ملاحظه می‌شود، در نگرش فوق (بر خلاف رویکرد موجود در برخی از ایالات آمریکا) دیگر شرکت‌های تابع، واحدهایی صوری و غیر واقعی محسوب نمی‌شوند. با پذیرش آن، بدون آنکه هویت واحدهای تابع نفی شود؛ امکان دسترسی به شرکت مادر میسر خواهد شد. از این رو باید بر این باور بود که این نگرش، مزایای قابل توجهی نسبت به رویکرد موجود در ایالات متحده آمریکا دارد. زیرا که با پذیرش بر آن نه تنها از تمامی ظرفیت اقتصادی تملک‌ها استفاده خواهد شد، بلکه اجرای آن به شاخصه‌های مربوط به بهره‌وری در بازار خدش‌های وارد نخواهد نمود. در نتیجه راهبرد مذکور را باید تفسیری اقتصادی از روابط میان واحدهای تابع با شرکت مادر دانست. علی‌رغم تمامی مزایای فوق، از رویکرد موجود در انگلستان نمی‌توان به عنوان راهبردی کامل و بدون نقص تعبیر نمود.

سیر تطور مبنای نظری رویکرد موجود در بازارهای انگلستان به خصوص ماده ۳۳۲ قانون شرکت‌های ۱۹۴۸، به وضوح گویای آن بوده که در آن سال‌ها امکان تعقیب شرکت مادر بدون آنکه محدود به بازه زمانی خاص باشد؛ با اثبات سوء استفاده آن شرکت از ساختار واحدهای تابع همواره امکان پذیر بوده است. از این رو تا قبل از سال ۱۹۸۵، در هر مقطعی که شرکت مادر با سوء استفاده از موجودیت واحدهای تابع ضرری را به بازار تحمیل می‌نمود، تعقیب شرکت مادر امکان پذیر بود. با این وجود امروزه با نسخ قانون یاد شده در سال ۱۹۸۵، به موجب ماده ۲۱۴ قانون ورشکستگی؛ در این خصوص نوعی نگرش جزمی جریان دارد. بر این اساس دسترسی به شرکت مادر، دیگر تنها با اثبات سوء استفاده از ساختار واحدهای تابع میسر نخواهد بود؛ بلکه در جایی می‌توان

در رابطه با تملک‌های تجاری در صورتی می‌توان ادعا نمود که بازار از همه طرفیت خود استفاده نموده که واحدهای تابع به مثابه شرکت مادر ضمن برخورداری از هویت مستقل از تمامی حقوق و تکالیف مربوط به بنگاه‌های تجاری برخوردار شوند. در این صورت می‌توان ادعا نمود که بازار از همه طرفیت خود استفاده نموده است. بر این اساس در تعقیب شرکت مادر ضروری است که هویت مستقل واحدهای تابع مخدوش نشود. تنها در این صورت می‌توان از تمامی طرفیت تملک‌ها استفاده نمود. در نتیجه جهت عبور از واحدهای تابع به منظور دسترسی به شرکت مادر باید تفسیری را مبنای مراجعه به شرکت مادر قرارداد که در پی آن؛ موجودیت واحدهای تابع مخدوش نشود.

تئوری انگلیسی سوء استفاده از ساختار، رویکردی اقتصادی را از روابط میان شرکت مادر با واحدهای تابع ارائه می‌نماید. رویکرد مذکور بدون آنکه موجودیت حقوقی واحدهای تابع را نادیده انگارد، به مراجع رسیدگی کننده امکان تعقیب شرکت مادر را خواهد داد. بنابراین با اعمال آن دیگر خدشه‌ای به ظرفیت بازارهای تجاری وارد نخواهد شد. مبنای یاد شده خود می‌تواند الگویی قابل توجه برای کشورمان باشد. با وجود این باید پذیرفت که اقتباس مطلق از مقررات فعلی انگلستان به دلیل برخی از نواقص، برآمد مناسبی برای ایران نخواهد داشت. باید پذیرفت که مقررات سابق این کشور در مواجهه با تملک‌ها تدابیری اقتصادی‌تر دارد. در نتیجه به نظر می‌رسد که در اصلاحات آتی، استفاده از مبنای موجود در ماده ۳۳۲ قانون تجارت ۱۹۴۸ انگلستان (در مقایسه با مقررات فعلی این کشور) می‌تواند الگویی مناسب‌تر برای کشورمان ارائه نماید.

اما به نظر می‌رسد که رویکرد موجود در انگلستان بر مبنای اصلی تردید ناپذیر و قاعده‌ای فراگیر ایجاد شده است. در جایی که شرکت مادر از هویت واحدهای تابع سوء استفاده نموده، مترصد آن بوده که از شخصیت آن واحد را به عنوان وسیله‌ای جهت انتقال اراده خود (شرکت مادر) استفاده نماید. در حقیقت در این گونه مصادیق، اقدامات صورت گرفته اگرچه با نام واحدهای تابع انجام شده است؛ اما باید آن‌ها را جملگی به حساب شرکت مادر منظور نمود. واحدهای تابع به‌عنوان نمایندگان شرکت مادر عمل نموده و تنها حامل اراده آن شرکت هستند. در نتیجه اراده باطنی واحدهای تابع و شرکت مادر بر آن بوده که تعاملات واحدهای تابع جملگی به حساب شرکت مادر منظور گردد. از این رو تعدیات صورت گرفته اگرچه با نام واحدهای تابع بوده، اما این خود نافی مسئولیت شرکت مادر نخواهد بود. باید پذیرفت که رویکرد حاضر مبنایی فراگیر داشته و پذیرش آن در کشورمان با اصول مسلم پذیرفته شده (نظیر اصل استقلال شخصیت شرکت از شرکا) مبیانت نخواهد داشت.

### نتیجه‌گیری

تملك شرکت‌های تجاری در صورتی به بهره‌وری منتهی خواهد شد که در رابطه با واحدهای تابع و نیز دسترسی به شرکت مادر تفسیری اقتصادی حاکم شود. در این خصوص لازم است که سیاست‌های حاکم بر تملک‌های تجاری با التفات به شاخصه‌های مربوط به بهره‌وری صورت گیرد. بر این اساس نه تنها در روابط میان واحدهای تابع با شرکت مادر لازم است تفسیری اقتصادی حاکم شود، بلکه دسترسی به شرکت مادر و تعقیب آن به دلیل تعدیات واحدهای تابع باید به نحوی صورت گیرد که در اثر آن ظرفیت موجود در بازارهای تجاری با کاهش مواجه نشود.

### References

- [1] Joneidi, Laya (2015), Directors Liability under the Doctrine of Piercing Corporate Veil, Comparative Law Review, vol 6 , pp.85-105.
- [2] Rezaee, Ali, The Liability of a Mother Company Towards its Subsidiary, Comparative Law Review, vol8, pp.151-177.
- [3] Tehrany, Sotude. (1990) Commercial Law, Tehran, Dadgostar.
- [4] Shahbazinia, Morteza (2017), Piercing Corporate Veil with the Assumption of Fraud of Partner in Iran and Englands Law, Tehran, the Judiciary Law Journal, vol.74. pp.9-39.
- [5] Bill, Snow. (2011) *Merger and Acquisitions*, New York, Wiley Publishing.
- [6] Bael, Van; (2005) *Competition Law of the European Community*, Neatherlands, Kluwer Law.
- [7] Brian, Coyle. (2000) *Merger and Acquisitions*, Chicago, Glenelake Publishing Company.
- [8] Cassimon, Bruno. (2006). *Merger and Acquisitions*, Northampton, Edward Elgar.
- [9] Cynthia, Daywallace. (2002) *The Multinational Enterprise and Legal Control*, New York, Martinus Nijhoff Publishers.
- [10] Dana, Gold. (2009) *Law and Economics*, London, Emerald Group Publishing Limited.
- [11] Donald, Langevoort, (2011), *the Behavioral Economics of Mergers and Acquisitions*, Research Paper, Economics and Regulatory Law, Paper No, 10-17. Available at [www.GeorgetownUniversityLaw.Scholarship.com](http://www.GeorgetownUniversityLaw.Scholarship.com) last visited at: 2017/1/23.

- [12] Dlucaș, Bergkamp et al. (2001). *Piercing The Corporate Veil*, vol.8/2, Maastricht, Journal of European and Comparative Law.
- [13] Ernest, Young. (1994). *Merger & Acquisition*, New York, John Wiley & sons.
- [14] Fiona, Macmillan. (2000). *International Corporate Law*, Oxford, Hart Publishing.
- [15] Hawk, Barry. (2009). *International Antitrust Law and Policy*, New York, Juris Publishing.
- [16] Herman, Daems. (1978). *The Holding Company and Corporate Control*, Boston, Springer.
- [17] Hildebrandt International Firm, (2004). *Anatomy of Law Firm Merger*, Chicago, American Bar Association.
- [18] Hunter, Alex. (1966). *Competition and The Law*, London, Allen and Unwin.
- [19] Lee, Roach. (2016). *Company Law*, Oxford, Oxford University Press.
- [20] Ernest, Young. (1904). *Merger and Acquisitions*, Toronto, John Wiley.
- [21] Jonathan, Kalodimos et al, (2017). *Shareholder Rights in Mergers and Acquisitions*, Oregon University Research Paper. Available at [https:// www.ssrn.com](https://www.ssrn.com) last visited at:2017/1/21.
- [22] Karen, Vandekerckove. (2007). *Piercing the corporate veil*, London, Kluwer Law international.
- [23] Katali, Judit Cseres. (2005). *Competition Law and Consumer Protection*, Hague, Kluwer Law.
- [24] John, Fredweston. (2016). *Mergers Restructuring and Corporate Control*, New York, Business and Economics.
- [25] Jose Maria Lezcano. (2015). *Piercing the corporate veil*, New York, Routledge.
- [26] Ioannis, Kokkoris (2011). *Merger Control in Europe*, London, Routledge.
- [27] Michala, Rudorfer (2009). *Piercing the corporate veil*, New York, Springer.
- [28] Michael, Commons. (2005). *Acquisitions*, London, Behaviorism.
- [29] Nancy, Hubbard. (1999). *Acquisition Strategy and Implementation*, New York, Purdue University Press.
- [30] Nussbaum, Andrew. (2012). *Merger and Acquisitions*, London, Thomson Reuters.
- [31] Pual, Fischer. (2008). *Fundamentals of Advanced Accounting*, New York, Thomson South Western.
- [32] Ruth, Nielsen. (2011). *Contract Law*, Kobenhavn, Wolters Kluwer.
- [33] Richard, Markovits. (2012). *Economic and Interpretation and Application of US and EU antitrust*, Texas, Springer.
- [34] Robert, Bruner. (2004). *Applied Mergers and Acquisitions*, New Jersey, John Wiley and Son.
- [35] Weber, Yaakov. (2011). *Research on Merger and Acquisitions*, Northampton, Edward Elgar.
- [36] Xingyun, Peng. (2010). *Financial Theory*, Singapore, World Century.
- [37] Werner, Ray; (1967). Legal Developments in Marketing, *Journal of Marketing*, vol.31, No.2
- [38] Soebhaenullah Khan, Muhammad; (1992) *Regulation and Control of Monopolies and Restrictive Trade*, New Delhi, *Practices*, Royal Book co.
- [39] William, Lee; (2017), *The Law of Public Communication*, New York, Routledge.
- [40] Letwin, William; (1965). *Law and Economic Policy in America*, Chicago, the University of Chicago Press.